

SCHANDAAL IN HET WALHALLA

Richard Wagners DAS RHEINGOLD in
de regie van Robert Carsen te Keulen

door Jos Hermans

DORIS SOFFEL als Fricka

In de media-marathon, deze gestage kruising tussen mediacircus, boulevardjournalistiek en soap-opera meent Frank Rich, columnist en commentator van The New York Times, de moderne versie van het Wagneriaanse epos te herkennen. Wagners mytho-poëtisch muziektheater schuwt weliswaar de burgerlijke taferelen niet maar het is wel opgevat als een geheel van grote richtinggevend verhalende verhalen die aan het verleden betekenis toeschrijven, het heden verhelderen en met het oog op de toekomst verklaringen trachten te leveren. "Schandaal in het Witte Huis" was zo'n media-marathon van de afgelopen jaren. Redelijkerwijs, zo oppert de Washington Post, kan worden aangenomen dat Bill Clinton 15 jaar voordat hij president werd een verkrachting heeft gepleegd, en dat hij als president kruisraketten heeft afgevuurd op Afghanistan, Soedan en Irak om de aandacht af te leiden van problemen die voortkwamen uit het geslachtelijke aspect van zijn algehele bandeloosheid. Hoe macht en liefde alleen met schijn en leugen kunnen worden verzoend, heeft deze moderne Wotan op accablerende wijze aangetoond. Amerikaanse presidenten zijn even goede archetypes van het falen van de olympische macht als Wagners eigen Germaanse godenstel. Ze zouden niet misstaan in het door Robert Carsen en Ian Burton bedachte spel met de wereld van vandaag.

Terwijl Doris Soffel, alias Fricka, in de cocktailjurk van de First Lady en met een onweerstaanbare Hillary Clinton-look, de champagnefluit heft op de nakende intocht in de zopas opgeleverde godenburcht Walhalla en het huispersoneel begeistert gade slaat dat kandelaars, grote Chinese vazen, koffers en ingepakte stoelen doorheen een gordijn van chaotisch neerdwarrelende sneeuw naar de nieuwe woonst versast, gaan reusachtig

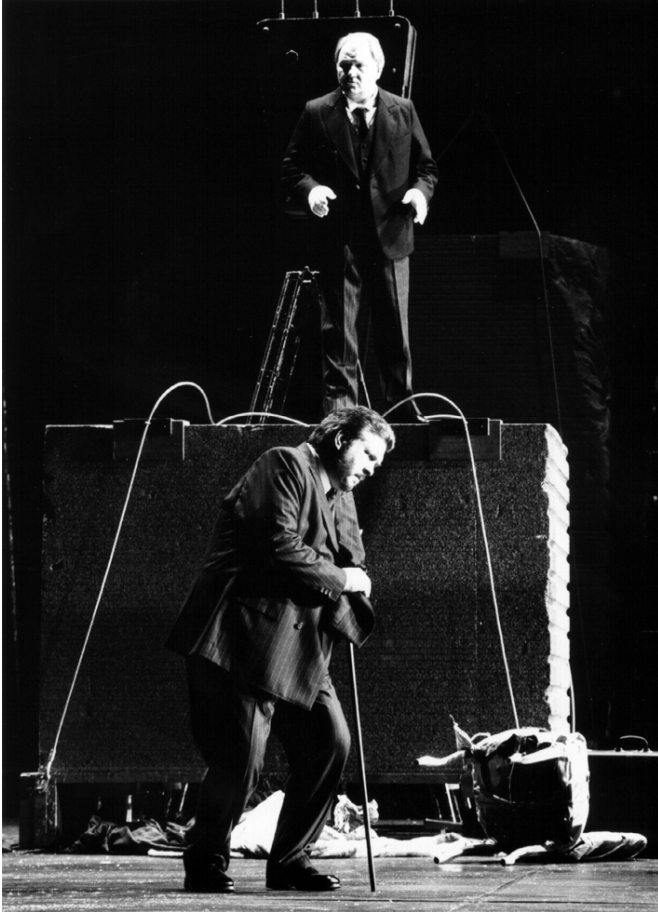
ge bouwblokken tergend traag de hoogte in. Het is een duizelingwekkend slotbeeld dat Robert Carsen en Patrick Kinmonth als muzikale apotheose van *Das Rheingold* hebben bedacht. Het zit de muziek van de "Einzug der Götter" als gegoten.

Niets ontgaat aan Fricka's monsterende blik. Twee uur lang heeft ze een oogje dicht geknepen bij de schurkenstreken van haar echtgenoot. Als big spender zat hij behoorlijk in nesten. Om zijn Trump Tower af te betalen moest hij roven. Zijn zwagers Froh en Donner zijn verwerende jonkers, zij spelen voornamelijk golf. Loge, Wotans handige regelneef en chefbutler, is een door de wol geverfde adviseur zoals het Witte Huis er meerdere herbergt. Erda heeft niets van een Witte Huis stagiaire maar is kennelijk wel een oude geliefde. John F. Kennedy pleegde het aan te leggen met de Marilyn Monroes en Marlene Dietrichs van deze wereld. Was die laatste ten tijde van haar nummertje met de president, op die namiddag in 1962 en toen al zestig jaar oud, niet de Erda van het witte doek? Hoe het ook zij, de confrontatie met de overspelige echtgenoot jaagt Fricka de huiver op het lijf en Carsen laat er geen twijfel over bestaan waar de echtelijke ruzie in het tweede bedrijf van *Die Walküre* zal over gaan.

Carsen gunt ons geen blik op de wereld in zijn ongerepte staat zoals Wagner het voorschrijft. De wereld die zich manifesteert tijdens de prelude is bijzonder ontwricht: een wereld als een open riool, gehuld in mist waardoorheen verroeste kinderwagens, oude wasmachines zichtbaar worden en de zichtbaar verlepte Rijn dochters zich staande houden met het verzamelen van wat er rest aan zuiverheid. Het goud hebben ze zorgvuldig opgespaard in een autoband. Naamloze voorbijgangers storten klein afval in de poel en Carsen maakt ons meteen tot medeplichtigen aan Wotans natuurschennis. In deze "garstig glatteren gletscherigen Glimmer" kruipt de aan lager wal geraakte society-figuur Alberich op handen en voeten, op zoek naar een erotisch avontuur. Pas in het rossige schijnsel van het zorgvuldig gespaarde goud worden de Rijn dochters tot de pure wezens die ze behoren te zijn. In datzelfde mythische licht zal de rechtgekropen primaat Alberich zijn indrukwekkende zwarte zelf ontdekken en de Rijnschat roven.

Wagners romantisch-fantastische symbolen heeft Carsen handig weten te omzeilen. De reuzen Fasolt en Fafner, twee samenwerkende aannemers in overall, hebben wel de ogen om zich te vergapen aan de flitsende paleizen die ze met hun beide handen bouwen maar niet de hersenen om ze voor zichzelf te ontwerpen. Ze weten zich omringd door een menigte bouwvakkers. De bouwwerf van het Walhalla is duidelijk hun terrein.

Prompt gaan ze in staking en rollen de spierballen wanneer duidelijk wordt dat de glamour nastrevende bouwheer zijn beloftes niet zal nakomen. Reuzen waren zelden zo bedreigend. Nibelheim is als een duistere mijnschacht. Over de vloer kruipt een krioelende menigte goudzoekende Nibelungen. Allen samen zullen ze de gedaante van de reuzenslang aannemen.

ALAN TITUS als Wotan
HUBERT DELAMBOYE Als Loge

Alan Titus, Wotan van Bayreuth tot Tokyo, heeft een stem met resonans. Ze klinkt gaaf en zeker maar zou nog kunnen winnen indien zij kon putten uit een groter muzikaal instinct. Hubert Delamboye's veelzijdige tenor tilt de rol van Loge uit boven het smalle geluid dat de meeste karaktertenoren ervan afleveren. Nuancering en dictie zijn voorbeeldig. Doris Soffels warme mezzo heeft voldoende spinto-kwaliteiten voor een rol als Fricka. De reuzen waren met Tomas Tomasson en James Moellenhoff adequaat bezet. De productie had echter een Alberich van groter formaat verdiend dan Harry Peeters. Als zanger en als acteur leverde hij een zwakke prestatie.

Jeffrey Tate is een man met Ringervaring en met een heel uitgesproken en instinctmatige verhouding tot de temporelaties in de Ring. In zijn handen klonk het Gürzenich-orkest enigszins gevoileerd, allicht uit vrees om de stemmen te bedekken en daarbij ongetwijfeld ge-

hinderd door de ondankbare akoestiek van het auditorium.

Een impeachmentprocedure voor zijn wankelende Wotan heeft Wagner in zijn libretto niet voorzien. Zijn ambtstermijn duurt nog tot een stuk in Siegfried. Daarna moet hij naar de hel. Hij zal zijn eigen vernietiging wensen en de kracht daartoe in zichzelf vinden. Werkelijk, met zijn vergelijking heeft Frank Rich de oer-Amerikaanse mediasoap iets teveel eer aangedaan. Overigens, good luck, George en Laura!

DAS RHEINGOLD

Oper der Stadt Köln. 17 december 2000.

Jeffrey Tate Muzikale leiding. Robert Carsen Regie. Patrick Kinmonth Decors. Manfred Voss Lichtregie. Ian Burton Dramaturgie.

Alan Titus Wotan. Scott Hendricks Donner. Wolfgang Bünthen Froh. Hubert Delamboye Loge. Harry Peeters Alberich. Martin Finke Mime. Tomas Tomasson Fasolt. James Moellenhoff Fafner. Doris Soffel Fricka. Petra-Maria Schnitzer Freia. Cornelia Wulkopf Erda. Natalie Karl Woglinde. Molly Fillmore Wellgunde. Laura Nykänen Flosshilde.